

Presă de limbă germană din România în perioada comunistă

Cuprins:

1. **Introducere**Error! Bookmark not defined.
2. **Minoritățile germane: scurt istoric**Error! Bookmark not defined.
 - 2.1 Sașii transilvăneni**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.2 Șvabii dunăreni**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3. Alte grupuri germane emigrante**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3.1 Șvabii sătmăreni.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3.2 Țișterii.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3.3 Landlerii.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3.4 Germanii bucovineni.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3.5 Germanii basarabeni și dobrogeni.....**Error! Bookmark not defined.**
3. **Considerații generale cu privire la situația minorității germane în secolul al XX-lea**.....Error! Bookmark not defined.
 - 3.1 Perioada ex-lex.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1.1 Deportarea 1945.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1.2 Legea agrară 1945.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1.2.1 Legea agrară 1945 și consecințele acesteia**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1.2.2 Comparație între legea agrară din anul 1921 și cea din anul 1945**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.1.3 Naționalizarea instituțiilor**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2 Perioada de integrare.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.1 Minoritatea germană și Republica Socialistă.....**Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.2 Recunoașterea drepturilor minorității germane **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.2.3 Retrocedarea bunurilor minorității germane deposedate **Error! Bookmark not defined.**
 - 3.3 Situația minorității germane în perioada 1956-1966**Error! Bookmark not defined.**

3.3.1 Călătoriile și părăsirea țării	Error! Bookmark not defined.
3.3.2 Învățământul în limba germană și Constituția socialistă 1965	Error! Bookmark not defined.
3.4 Reluarea legăturilor diplomatice între România și Republica Federală Germania și consecințele acesteia	Error! Bookmark not defined.
3.4.1 Consiliul muncitorilor der naționalitate germană	Error! Bookmark not defined.
3.4.2 Reglementări între Germania și România cu privire la plecarea din țară a membrilor minorității germane	Error! Bookmark not defined.
3.5 Partidul comunist și minoritățile	Error! Bookmark not defined.
3.5.1 Caracteristici fundamentale a Partidului Comunist Român comparativ cu alte partide comuniste	Error! Bookmark not defined.
3.5.2 Strategia Partidului Comunist Român cu privire la minoritatea germană	Error! Bookmark not defined.
3.6 Situația politică în anii 70	Error! Bookmark not defined.
3.7 Perioada efectului de contopire	Error! Bookmark not defined.
3.8 Concluziile capitolului trei	Error! Bookmark not defined.
4. Mass-media în România comunistă	Error! Bookmark not defined.
4.1 Situația presei scrise	Error! Bookmark not defined.
4.1.1 Legea presei din 1974	Error! Bookmark not defined.
4.1.2 Presa după 1977	Error! Bookmark not defined.
4.1.3 Presa românească în timpul deceniului satanic	Error! Bookmark not defined.
4.1.4 Cele mai importante ziare din România în perioada comunistă	Error! Bookmark not defined.
4.2 Programele radio și tv în România comunistă	Error! Bookmark not defined.
4.2.1 Programele radio	Error! Bookmark not defined.
4.2.2 Programele tv	Error! Bookmark not defined.
4.3 Considerente generale cu privire la ofertele mediatică în limba germană în România comunistă	Error! Bookmark not defined.
4.3.1 Mass-media în limba germană în era comunistă	Error! Bookmark not defined.

4.3.1.1	Publicațiile de limbă germană.....	Error! Bookmark not defined.
4.3.1.1.1	Publicațiile din Sibiu.....	Error! Bookmark not defined.
4.3.1.1.2	Publicațiile din Banat.....	Error! Bookmark not defined.
4.3.1.2	Programele radio în limba germană.....	Error! Bookmark not defined.
4.3.1.3	Programele tv în limba germană.....	Error! Bookmark not defined.
4.4.	Ziarul Neuer Weg	Error! Bookmark not defined.
4.4.1	Profilul ziarului	Error! Bookmark not defined.
4.4.2	Temele.....	Error! Bookmark not defined.
4.4.3	Temele politice.....	Error! Bookmark not defined.
4.5	Concluziile capitolului patru.....	Error! Bookmark not defined.
5.	Studii despre Neuer Weg.....	Error! Bookmark not defined.
5.1	Studiul 1: Articole despre deportarea în Uniunea Sovietică în presa germană în timpul primului deceniu de după război	Error! Bookmark not defined.
5.2	Studiul 2: Comunicarea politică în schimbare. Presa de limbă germană din (fostul) bloc comunist între anii 1980 și 2000	Error! Bookmark not defined.
5.3	Studiul 3: De la omagiu la informație. Ziarul german Neuer Weg înainte și după căderea comunismului	Error! Bookmark not defined.
5.4	Studiul 4: Adio în rate. De la <i>Neuer Weg</i> la <i>Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien</i>	Error! Bookmark not defined.
5.5	Concluziile capitolului cinci	Error! Bookmark not defined.
6.	Introducere în analiza de conținut	Error! Bookmark not defined.
6.1	Domeniile de aplicabilitate ale analizei de conținut	Error! Bookmark not defined.
6.2	Tipuri de analiză de conținut.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.1	Analiza de conținut cantitativă	Error! Bookmark not defined.
6.2.2	Analiza de conținut calitativă.....	Error! Bookmark not defined.
6.3	Întrebări cu privire la fiabilitatea și validitatea metodei de cercetare	Error! Bookmark not defined.
	Bookmark not defined.	
6.4	Avantajele analizei de conținut.....	Error! Bookmark not defined.
6.5	Dezavantajele analizei de conținut.....	Error! Bookmark not defined.
6.6	Analiza calitativă a conținuturilor mediatice	Error! Bookmark not defined.
6.7	Concluziile capitolului șase	Error! Bookmark not defined.

7 Analiza calitativă a ziarului <i>Neuer Weg</i>	Error! Bookmark not defined.
7.1 Justificare	Error! Bookmark not defined.
7.2 Obiectivele de cercetare	Error! Bookmark not defined.
7.3 Design-ul de cercetare.....	Error! Bookmark not defined.
7.4 Evaluarea unităților de analiză.....	Error! Bookmark not defined.
7.4.1 Evenimente despre care s-a scris	Error! Bookmark not defined.
7.4.2 Evenimente despre care nu s-a scris	Error! Bookmark not defined.
7.4.3 Evenimente din România.....	Error! Bookmark not defined.
7.4.4 Evaluarea celor trei interviuri	Error! Bookmark not defined.
7.4.5 Rezultatele cercetării.....	Error! Bookmark not defined.
7.5 Concluziile capitolului șapte.....	Error! Bookmark not defined.
8. Concluzii	Error! Bookmark not defined.
Bibliografie	Error! Bookmark not defined.
Anexe	Error! Bookmark not defined.
Anexa 1: Textul original al Legii Agrare din 23 martie 1945	Error! Bookmark not defined.
Anexa 2: Textul original al Statutului Minorităților din 7 februarie 1945	Error! Bookmark not defined.
Anexa 3: Textul original al articolului 22 din Consituția Republicii Socialiste România din anul 1965.....	Error! Bookmark not defined.
Anexa 4: Textul original al Legii Presei din anul 1974	Error! Bookmark not defined.
Anexa 5: Discursul domnului Walther Konschitzky (fostul redactor al ziarului Neuer Weg).....	Error! Bookmark not defined.
Anexa 6: Discursul domnului Hannes Schuster (Fostul redactor al ziarului Karpatenrundschau)	Error! Bookmark not defined.
Anexa 7: Interviuri	Error! Bookmark not defined.
1. Interviu cu doamna Gertrud Montferrato.....	Error! Bookmark not defined.
2. Interviu cu doamna Frau Rohtraut Wittstock.....	Error! Bookmark not defined.
3. Interviu cu domnul Werner Kremm.....	Error! Bookmark not defined.

Cuvinte cheie: minoritatea germană, comunism, presa scrisă, cenzură, ziarul *Neuer Weg*

Lucrarea de față reprezintă o analiză a celui mai important ziar de limba germană din România, din timpul comunismului, și anume ziarul național *Neuer Weg*. Prin intermediul analizei dorim să aflăm dacă în ciuda indicațiilor și limitărilor impuse de comunism, ziarul *Neuer Weg* a susținut cetățenii români de origine germană și măsura în care conținutul acestui ziar a contribuit la afirmarea și menținerea identității cititorilor săi, și anume a minorității germane. Am urmărit să aflăm care a fost importanța acordată de *Neuer Weg* temelor relevante pentru minoritatea germană. Am analizat modul în care au fost reprezentate tradițiile, preocupările și problemele minorității germane din România, în cazurile în care acestea au fost reprezentate.

Prin intermediul acestei analize dorim să descriem sistemul publicistic românesc din timpul comunismului în general și, în special, să conturăm sistemul publicistic românesc de limbă germană din aceeași perioadă, prin intermediul unui exemplu reprezentativ, și anume prin intermediul *Neuer Weg*, singurului ziar supraregional de limba germană din România, de-a lungul celor aproximativ 40 de ani de comunism din România. Putem înțelege situația și preocupările minorității germane din România, dacă analizăm sistemul în care au trăit și informațiile la care au avut acces.

Pentru a porni demersurile unei astfel de analize ample, a fost necesară crearea unui cadru general, a unui context, iar cele mai importante aspecte care stau la baza acestei teme vor fi prezentate pe larg în capitolele lucrării de față. Printre acestea se numără: situația socială, economică, politică și culturală a cetățenilor români de origine germană, situația mediatică în general, și în special situația mass-media de limbă germană din acea perioadă. Un alt pas important în vederea derulării studiului de față este analiza și prezentarea studiilor deja efectuate pe această temă, limitele și potențialul de extindere ale acestora, urmate de aspecte teoretice cu privire la metoda de cercetare - analiza de conținut-, în general, și analiza de conținut mediatic, în special. Acești pași sunt urmați de prezentarea propriei analize de conținut a ziarului *Neuen Weg*, alegerea materialului de analiză, evaluarea materialului selectat, detalierea și discutarea rezultatelor obținute și prezentarea constatărilor.

Primul capitol este unul scurt, introductiv, și face referire la obiectivele de natură teoretică și practică ale acestei lucrări.

Capitolul al doilea și al treilea sunt strâns legate unul de celălalt. În cadrul celui **de-al doilea capitol** sunt prezentate diferitele minorități germane din România și originea acestora, de la sașii transilvăneni, până la germanii bucovineni.

Al treilea capitol prezintă situația minorității germane de după al doilea Război Mondial în patru mari perioade: prima perioadă a fost una controversată și grea, imediat după război, urmată de o a doua perioadă moderată în anii 50 și 60, a treia perioadă face referire la anii 70 și la asimilarea forțată a tuturor minorităților iar a patra reprezintă finalul erei Ceaușiste, supranumită perioada efectului de contopire.

Cele mai importante evenimente au fost prezentate și detaliate. Printre acestea se numără perioada ex-lex, când minoritatea germană a fost exclusă din Statutul Minorităților și, din punct de vedere legal, era practic inexistentă, apoi deportarea a unui număr de aproximativ 70.000 de germani la munca de reconstrucție în Uniunea Sovietică.

Am acordat o atenție specială legii agrare din anul 1945, ale cărei consecințe au afectat minoritatea germană foarte tare. Am făcut și o comparație între aceasă reformă agrară și cea din anul 1921, am găsit similitudini și am subliniat diferențele dintre cele două. Nu am exclus nici datele despre naționalizarea insușiilor private și nici aspectele legate de restituirea bunurilor germanilor desproprietăriți, în schimbul alăturării acestora la colectivizare. Teme importante pentru minoritatea germană, care sunt dezbătute în acest capitol al doilea sunt plecarea din țară, învățământul în limba germană, reluarea legăturilor diplomatice între România și Republica Federală Germania, în urma căreia mulți cetățeni români de origine germană au putut să părăsescă țara în schimbul unei sume de bani plătită de statul german statului român.

În ceea ce privește partidul comunist, am creat două subcapitole. Unul se referă la motivele pentru care Partidul Comunist a desfășurat o adevărată campanie de atragere a minorității germane. Al doilea subcapitol include o scurtă analiză a caracteristicilor principale ale Partidului Comunist Român și o comparație între acesta și alte partide comuniste din alte țări din blocul comunist.

Am nuanțat politica anilor 70 și am acordat o atenție deosebită efectului de contopire din anii 80, când naționalismul a devenit o ideologie de stat iar omogenizarea, adică românizarea minorităților naționale a devenit unul dintre obiectivele principale ale conducerii statului.

Capitolul se încheie cu un grafic sugestiv cu privire la numărul membrilor minorității germane din România, de-a lungul anilor. Din cei aproape 800.000 de germani, care au trăit în România în anul 1939, au mai rămas după evenimente, precum strămutări (germanii

basarabeni, bucovineni și dobrogeni), pierderi în urma războaelor, deportare, programul de reîntregire a familiilor, exod, 36.000 în anul 2011. Motivele pentru care s-a ajuns la această situație sunt justificate, dacă luăm în considerare toate evenimentele și faptele prezentate în capitolul de față.

Acest capitol a creat contextual necesar pentru studiul nostru și din acest motiv s-au luat în considerare doar efectele comunismului asupra minorității germane și nu asupra întregii societăți românești din acea vreme.

Capitolul al patrulea are ca temă centrală mass-media din România comunistă și se apropie astfel obiectivului nostru principal, și anume realizarea analizei de conținut. Acest capitol este alcătuit în principal din trei subcapitole cu privire la televiziunea, radioul și presa scrisă românească și alte trei subcapitole cu privire la televiziunea, radioul și presa scrisă de limbă germană din România. Bineînțeles că există un subcapitol și cu privire la cenzură, la instituțiile și mecanismele de cenzură, dar și cu privire la cea mai importantă agenție de presă din România de atunci, și anume *Agerpres*.

În prezentarea situației generale publicistice au fost discutate și interpretate prevederile din cadrul Legii Presei (1974). Apoi a fost prezentată situația presei după 1977 și în timpul deceniului satanic, în timpul anilor 80, punând în evidență particularitățile fiecăreia dintre aceste perioade. Am făcut referire și la numărul și conținutul programelor de radio și Tv.

În ceea ce privește descrierea publicațiilor de limbă germană din România, am creat o listă a tuturor publicațiilor germane, care au apărut cu câțiva ani înainte sau în timpul erei comuniste în România, în special în Banat și în Sibiu. O atenție sporită am acordat-o ziarului *Neuer Weg*. Ca introducere la următorul capitol am descris, cu ajutorul literaturii de specialitate, profilul, temele generale și temele politice ale acestui ziar.

Nu se poate vorbi despre mass-media în timpul comunismului fără a menționa organismele de control și de cenzură. Agenția de presă oficială a statului a fost în timpul erei comuniste *Agerpres*, fosta agenție de presă *Rador*. *Agerpres* a fost înființată printr-o Hotărâre a Marii Adunări Naționale la data de 20 mai 1949. Rolul acestei agenții a fost de a informa opinia publică din țară și din străinătate despre politica internă și externă a guvernului comunist. De cenzură era responsabilă *Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor*. Aceasta era subordonată guvernului și inițial a avut roul de control asupra știrilor politice, iar câțiva ani mai târziu a primit și putere de decizie cu privire la angajările în cadrul agenției de presă. Prin Decretul Nr. 53 al Consiliului Național din 30 mai 1975, Direcția Generală a fost înlocuită cu *Comitetul pentru Presă și Tipărituri*, care a fost subordonat atât guvernului, cât și

partidului. Doi ani mai târziu, cenzura a fost eliminată printr-un decret iar *Agerpres* a trebuit să practice autocenzura.

În România singurul partid politic era omniprezent, ținând totul sub control. A limitat cantitatea de hârtie destinată publicațiilor, limitând astfel numărul și dimensiunea ziarelor și revistelor din România. Frecvențele radio și tv au fost limitate și în aceleși timp sfera de activitate a jurnaliștilor și a redactorilor. Nu doar conținutul, ci și formatul au fost ținute sub controlul strict al partidului și ale cenzorilor acestuia.

Perioada 1965-1971 a reprezentat punctul culminant al *liberalizării* din timpul comunismului românesc. S-au reînnoit legăturile cu statele din vestul Europei, intelectualilor români li s-a permis să călătorească mai mult, au fost traduse o serie de lucrări literare internaționale și mari scriitori, precum Maiorescu sau Blaga, au fost luați din nou în considerare, însă numai sub forma unor dezbateri critice pe teme abordate de aceștia în lucrările lor.

Când Ceaușescu a devenit președinte în anul 1974 a fost promulgată și legea restrictivă a presei ale cărei prevederi au rămas valabile până la finalul anului 1989. Mass-media au reprezentat pur și simplu mijloace de comunicare unilaterale ale Partidului Comunist și nu au reprezentat absolut deloc interesele publicului. Ziarele arătau ca niște deșerturi de plumb, cu font mic, au fost transcrise sau traduse, cuvânt cu cuvânt, toate discursurile președintelui. Știrile au tematizat, într-un limbaj de lemn, doar succesele din diferite domenii, evenimentele senzaționale sau negative au fost excluse complet, lipsesc cu desăvârșire. În ultimii ani ai regimului ceaușist, când s-a impus naționalismul și un ciudat cult al personalității, s-a trecut la o standardizare a formelor de exprimare. Anumite formule de adresare și exprimare au devenit oficiale și obligatorii.

Cele mai importante ziare naționale din România din perioada comunistă au fost: cotidianul german *Neuer Weg*, a apărut ca organ de presă al *Comitetului Antifascist German*; Cotidianul *Scînteia*, mai târziu *Adevărul*, a apărut ca organ al *Comitetului Central* al Partidului Comunist Român; Cotidianul *România Liberă*, a apărut ca organ al *Consiliului National al Democrației și Unității Socialiste*; cotidianul *Scînteia Tineretului*, redenumit mai târziu în *Tineretul liber*, a apărut ca organ al *Asociației Comuniste a Tineretului*; cotidianul maghiar *Elöre*, redenumit mai târziu în *Romaniai Magyar Szó*.

Capitolul al cincilea face referire la studiile desfășurate, având ca temă centrală ziarul *Neuer Weg*. Au existat patru studii de acest fel, iar acestea au fost prezentate în capitolul de față, detaliind punctele forte și limitările. Această abordare servește ca punct de plecare pentru propriul studiu amănunțit.

Până în momentul de față au fost derulate doar patru studii despre *Neuer Weg*. Cu toate acestea niciunul dintre acestea nu a desfășurat o analiză extensivă a acestui ziar, ci fiecare s-a concentrat pe câte un aspect. Astfel, unul dintre studii s-a concentrat pe știrile despre deportarea minorității germane la munca de reconstrucție în Uniunea Sovietică, alt studiu pe caracteristicile ziarului în anii 80. Un al treilea studiu a analizat ziarul numai câteva luni înainte și câteva luni după căderea comunismului, în timp ce unul dintre studii a analizat forma și conținutul ziarului exclusiv după anul 1989. Prin urmare, am constatat că lipsește o perioadă de analiză de 40 de ani. Numai în urma unei analize sistematice a ziarului de-a lungul întregii perioade comuniste, se poate contura o imagine de ansamblu a acestui ziar și se pot trage concluzii ample cu privire la acestea. Tocmai în aceasta constă originalitatea și contribuția tezei de față.

În cadrul celui de-al șaselea capitol sunt prezentate aspecte teoretice cu privire la analiza de conținut, ca metodă sociologică, teorii care aparțin celor mai importanți cercetători științifici și teoreticieni. Foarte importante pentru demersul nostru au fost indicațiile cu privire la derularea analizelor conținuturilor mediatice, și în special analiza materialelor publicistice apărute de-a lungul unor perioade extinse de timp, ca cea de care o să ne ocupăm în cele ce urmează. Aceste indicații au fost elaborate de Prof. Michael Meyen de la Ludwig-Maximilians Universität din München, un clasic al acestui domeniu, în cea mai recentă carte a sa, indicații pe care le-am urmat întocmai.

Capitolul al șaptelea prezintă propriul studiu având ca temă centrală ziarul *Neuer Weg*. Prin intermediul analizei de față urmărim să aflăm dacă în ciuda impunerilor comuniste, acest ziar a reușit să reprezinte interesele comunității germane din România, dacă și în ce măsură, paginile acestui ziar, tipărite pentru minoritatea germană din România, au susținut și promovat identitatea acestora.

Pe de o parte am urmărit să vedem dacă ziarul a scris despre germanii din străinătate, și anume despre cei din RFG și din RDG, și pe de altă parte despre germanii din România. Legătura tensionată dintre elementele tipic germane și cele socialiste se află în centrul atenției noastre iar una dintre cele mai importante întrebări de cercetare este: S-a scris în contextul german sau în contextul socialist?

După cum am amintit, am urmărit să aflăm ce importanță au avut în ziar, conținuturile relevante pentru minoritatea germană. Am pornit de la premisa că următoarele teme au fost relevante pentru minoritatea germană: evenimente din RDG și din RFG și evenimente din România cu privire la minoritatea germană.

Pentru a stabili dacă s-au publicat în *Neuer Weg* teme cu privire la Republica Democrată Germană și despre Republica Federală Germană, am desfășurat o analiză de conținut calitativă. Am procedat sistematic în cadrul procesului de selecție a materialului de analiză, și anume am alcătuit o listă cu cele mai importante evenimente din RDG și din RFG. Este vorba despre evenimente care s-au desfășurat în timpul erei comuniste din România, adică în timpul existenței ziarului *Neuer Weg*. Dintre toate aceste evenimente le-am ales pe cele mai importante 35 din toate domeniile, este vorba despre teme precum: victorii sportive, împărțirea Germaniei, cinci aniversări a construcției zidului Berlinului, decizii politice, relațiile Germaniei cu alte state ș.a.m.d.

Am evaluat modul în care s-a scris despre acele evenimente și am căutat motivele pentru care despre anumite evenimente nu s-a scris nimic. Astfel, am creat trei categorii:

- Evenimente despre care s-a scris;
- Evenimente despre care nu s-a scris;
- Evenimente din România.

Evaluarea materialului de analiză s-a efectuat luând în considerare informațiile valoroase furnizate de personalități care au lucrat în presă în perioada comunistă. Este vorba despre trei interviuri, pe care le-am desfășurat cu trei persoane care au lucrat în timpul comunismului și încă mai lucrează, de zeci de ani, în redacția *Neuer Weg*, și anume: doamna Gertrud Montferato, secretară NW/ADZ, doamna Rohtraut Wittstock, redactor șef la NW/ADZ și domnul Werner Kremm, redactor la NW/ADZ. S-au luat în considerare și două discursuri ale unor personalități importante în domeniu, un discurs al domnului Walther Konschitzky, fost redactor la *Neuer Weg*, și cel de-al doilea discurs al domnului Hannes Schuster, fost redactor la *Karpatenrundschau*. Am folosit la evaluarea datelor, extrase din aceste discursuri iar discursurile în formă completă, care nu au mai fost publicate până în momentul de față, se regăsesc, datorită generozității autorilor, la sfârșitul tezei, în una dintre anexe.

În urma analizei ziarului reiese faptul că s-a evitat publicarea unor evenimente sau aspecte negative, probleme sau bănuieli. În general, articolele despre RFG au fost foarte scurte, fără detalii iar orice fel de dramatism a fost evitat.

Pe baza analizei de conținut am putut determina stilul jurnalistic abordat de ziar. S-au cristalizat trei mari tipuri publicistice în ceea ce privește articolele despre evenimentele produse pe teritoriul Germaniei: omisiuni, evaluări negative la adresa RFG și minciuni.

Din cele 35 de evenimente selectate, în NW s-a scris despre 14. Cel mai mult s-au folosit omisiunile intenționate în cazul evenimentelor despre care astăzi știm că au avut o

importanță istorică de necontestat, însă care nu corespundeau viziunilor comuniste din acea vreme. Despre șase evenimente, adică despre aproape jumătate s-a scris în ziar pe scurt, omițând toate detaliile care nu corespundeau ideologiei comuniste:

- promulgarea primei constituții;
- vizita cancelarului Adenauer la Moscova;
- vizita președintelui american Kennedy la Berlin;
- numirea lui Willy Brandt în fruntea partidului socialist german;
- prima mare coaliție a Germaniei;
- vizita cancelarului Willy Brandt la Varșovia.

Un exemplu în acest sens este următorul: în data de 26 iunie 1963 președintele SUA J. F. Kennedy a vizitat Berlinul de Vest și a spus propoziția, care între timp a devenit celebră: „Ich bin ein Berliner” (Sunt berlinez). Cu toate că a doua zi în *Neuer Weg*, rubrica *Ausland* (știri externe) a fost destul de amplă, acest eveniment deosebit de important a fost relatat pe scurt. S-a scris doar despre sosirea președintelui american și despre oficialitățile cu care s-a întâlnit, însă nu s-a menționat nimic despre discursul său prin care a exprimat sprijinul SUA față de Germania de Vest, la aproximativ un an de la construirea zidului Berlinului. Acest discurs, al cărui punct culminant a fost afirmația amintită mai sus, a fost atunci un simbol al susținerii morale pentru locuitorii Berlinului din vest, care se temeau de o eventuală ocupație de către RDG. Cititorilor *Neuer Weg* li s-au ascuns aceste detalii referitoare la acest sprijin.

Al doilea stil practicat de ziar a fost crearea unei imagini negative despre RFG, și anume în trei articole:

- Șomajul în RFG;
- Germania - Campioană Mondială la fotbal 1954;
- Programul Godesberg.

Un exemplu în acest sens: programul Godesberg a fost în perioada 1959 - 1989 programul partidului socialist din Germania. Prin acest program SPD a recunoscut și susținut formarea armatei federale și apărarea țării cu ajutorul NATO. A acceptat și susținut economia de piață și proprietatea privată a mijloacelor de producție și a inițiat colaborări cu biserici. *Neuer Weg* a plasat acest program într-o lumină negativă și a subliniat în special consecințele negative ale acestuia, cum ar fi pericolul de reînarmare a Germaniei de Vest și în special înarmarea armatei federale cu arme atomice.

Al treilea stil jurnalistic practicat a fost publicarea unui eveniment sub forma unei minciuni:

- Construcția Zidului Berlinului

Ziarul *Neuer Weg* a relatat la data de 15 august 1961 despre ridicarea Zidului Berlinului, ca fiind o măsură a RDG de consolidare a păcii și a siguranței. Ziarul descrie situația din acea zi ca fiind una detensionată, fără incidente sau reacții din partea societății civile. Neadevărul cel mai mare constă în descrierea situației rutiere, și anume ziarul relatează că șirul de mașini care se îndreptau dinspre vest spre a fost unul dens, pentru că majoritatea cetățenilor doreau să locuiască, după delimitarea celor două zone, în partea de est.

Evenimentele care au fost pur și simplu excluse de pe agenda media, despre care nu s-a scris nimic, au fost:

- Demersuri democratice inițiate de RDG;
- Evenimente care ar putea dăuna imaginii partidului communist;
- Evenimente senzaționale sau scandaluri, ca de exemplu atentatul de la Jocurile Olimpice de la München 1972 sau jurnalele lui Hitler.

Analiza de conținut despre evenimentele din țară a relevat faptul că în afară de aspectele culturale, alte preocupări ale minorității germane din România nu au fost abordate de către ziar. Adesea s-au publicat numele muncitorilor, nume germane, care și-au depășit norma de lucru, informații despre grupuri germane de dans, care au avut spectacole în diverse orașe din țară, alte articole tematizau truda elevilor care învățau pentru examene și se ajutau reciproc, însă majoritatea articolelor tematizau evenimente culturale, precum seri de teatru în limba germană, traducerea unor cărți de literatură clasică sau contemporană sau aprovizionarea bibliotecilor cu opere în limba germană.

Foarte populare au fost atacurile la adresa capitalismului și asupra metodelor acestuia și ridicarea în slăvi a socialismului prin intermediul unor exemple care evidențiau bunăstarea din statele socialiste și problemele din cele capitaliste.

Suplimentul cultural, *Kulturbeilage*, care apărea săptămânal împreună cu ziarul cuprindea o varietate de teme și texte despre viața culturală a cetățenilor români de origine germană din România. Suplimentul pentru tinerii pionieri, *Raketenpost*, nu cuprindea elemente specific germane, ci era pur și simplu un supliment de divertisment pentru copii. Despre tradițiile acestei minorități s-a scris cel mai mult în ziar, la rubrica *Lokales*.

Publicarea unor teme cu conținut cultural de interes pentru minoritatea germană a fost o practică care s-a bucurat de continuitate de-a lungul anilor, chiar și după venirea la putere a lui Ceaușescu, când unele numere din acest ziar au fost publicate uneori fără rubrici, întregul conținut tematizând vizitele, activitățile și discursurile președintelui și ale soției sale. Un astfel de exemplu îl constituie numărul NW publicat la 13 octombrie 1987 în care rubricile lipseau cu desăvârșire în cele patru pagini de ziar.

În urma analizei detaliate a ziarului am constatat faptul că într-adevăr au fost publicate articole care tematizau aspecte de interes pentru minoritatea germană. În aproximativ o treime din numerele analizate s-a scris depre evenimente petrecute pe teritoriul Germaniei, în RFG și RDG, chiar dacă de cele mai multe ori detaliile au fost lăsate de-o parte. Nu există niciun număr care să nu-i amintească pe germanii din România. Am selectat 35 de evenimente importante din RFG și RDG iar ziarul a scris despre 14 dintre acestea.

Un alt obiectiv al cercetării de față a fost să stabilim dacă acest ziar a fost ca oricare alt ziar românesc, diferența fiind doar cea de limbă, sau dacă s-a diferențiat major de celelalte ziare ale țării, scrise în limba română. În vederea realizării acestei comparații am ales cele mai importante ziare românești, și anume *Scânteia* și *România Liberă* și am urmărit să stabilim dacă temele menționate mai sus se regăsesc și în paginile acestor ziare și, mai ales, în ce constau similitudinile și diferențele dintre aceste trei ziare.

În ceea ce privește forma, am constatat următoarele: numărul paginilor celor trei ziare a fost aproximativ același: ziarul *Neuer Weg* a avut 4, 6, 8 și uneori chiar 10 pagini. În mod obișnuit avea 4 pagini, iar în zilele în care ziarul apărea împreună cu suplimentele, numărul paginilor era mai mare. Numai după ce a venit la putere Ceaușescu, numărul de pagini a fost adesea unul mare, pentru că se publicau, cuvânt-cu-cuvânt, discursurile acestuia, traduse în limba germană. Ziarul *Scânteia* a avut 4 sau 6 pagini, de cele mai multe ori 6. Ziarul *România Liberă* a avut 4, 8 sau 10 pagini, de obicei 8.

În ceea ce privește prețul ziarelor, acesta a fost aproape același, cu excepția anului 1949 când *Neuer Weg* costa 8 Lei iar celelalte două ziare numai 4 Lei. În urma reformei monetare din anul 1952, prețurile celor trei ziare supraregionale au fost următoarele:

- în anul 1953 un exemplar costa 20 Bani;
- în anul 1966 un exemplar costa 25 Bani (*NW*), respectiv 30 Bani (*Scânteia* și *România Liberă*);
- în anul 1970 un exemplar costa 30 Bani;
- și în anul 1983 un exemplar costa 50 Bani.

Știrile externe din *Neuer Weg* au apărut la rubrica *Aussenpolitik*, în *Scânteia* în rubrica *De peste hotare* și mai târziu în *Viața internațională* iar cele din *România Liberă* în rubrica *Actualitatea internațională*, cu diferența că în acest ultim ziar articolele sunt mult mai ample și temele mult mai dezvoltate decât în celelalte două.

Ziarul german a scris despre 14 evenimente din cele 35 alese anterior. Cele două ziare românești au scris despre 6 evenimente, și anume despre: revoluția din RFG (1953), construcția zidului Berlinului (1961), vizita președintelui Kennedy în Berlin (1963), coaliția

Kissinger (1966), vizita lui Willy Brandt în Polonia (1970) și despre atacurile de la Jocurile Olimpice de la München (1972). Stilul publicistic a fost același, prin excluderi, omisiuni, negări, exagerări. Din punctul de vedere al conținutului, însă, sunt diferențe. Ziarul NW a scris într-adevăr mai mult despre evenimentele petrecute pe teritoriul Germaniei, decât celelalte ziare. Ziarul de limbă germană a pictat o imagine frumoasă a vieții minorității germane în România: conform ziarului, aceștia au muncit cu plăcere în timpul zilei și seara au luat parte la evenimente germane culturale. Fără a citi prima parte a lucrării de față, un cititor al ziarului, necunoscând realitățile din acea vreme, ar putea rămâne cu impresia că viața minorității germane în România a fost o sărbătoare.

Persoanele care au lucrat și încă lucrează în redacția *Neuer Weg* și cu care am purtat câteva discuții au fost: doamna Gertrud Montferato, doamna Rohtraut Wittstock și domnul Werner Kremm. În afară de întrebările despre propria activitate profesională în cadrul acestei redacții, întrebările au făcut referire la patru teme majore: munca redactorilor, munca jurnaliștilor, cenzura – eventual modalitățile de evitare a cenzurii și aspecte specific germane care se regăsesc în ziar.

Discuțiile s-au dovedit a fi extrem de utile pentru cercetarea noastră, pentru că am aflat informații pe care nu le-am fi putut afla din nicio altă sursă. În ceea ce privește redactorii am aflat următoarele: pentru a deveni redactor la NW condiția supremă era stăpânirea temeinică a limbii germane și eventual să fi absolvit studii de germanistică. Majoritatea angajaților erau într-adevăr sași sau șvabi pentru că aceștia stăpâneau bine limba. În anii 50 la ziar au lucrat în mare parte evrei vorbitori de germană și de-a lungul timpului au contribuit și câțiva români la redactarea ziarului. Redactorii erau toți membri de partid, însă nu erau angajați ai Comitetului Central, ci ai ziarului.

Jurnaliștii care au scris pentru NW nu au fost formați la *Academia Stefan Gheorghiu*, ci au studiat germanistică în cadrul altor facultăți de stat. Pentru că nu existau facultăți de jurnalism la acea vreme, mulți au fost școliți de redacția NW.

În ceea ce privește cenzura, am aflat următoarele: Redactorii erau cei care erau responsabili de conținutul ziarului. Erau angajați și doi cenzori care citeau alternativ ziarul și îi controlau conținutul, aceștia însă nu erau angajați ai ziarului, ci ai instituției de cenzură. Doamna Montferato a recunoscut că nimeni nu a fost prea îndrăzneț în abordare și a descris munca de zi cu zi ca fiind o muncă grea de traducere a zeci de pagini. Cu toate că cei care au lucrat la acest ziar sau au studiat aspect legate de acesta au afirmat, nu de puține ori, că a existat o oarecare libertate de exprimare în acest ziar, am aflat că cenzura nu s-a putut evita

deloc. Niciunul dintre respondeți nu a putut da un exemplu de articol sau temă *scrisă printre rânduri*.

Următoarea mare temă de discuție a fost despre elementele tipic germane abordate de ziar. Am aflat ce a fost tipic german la acest ziar, și anume articolele despre practicarea și respectarea tradițiilor și obiceiurilor, în special cele din timpul sărbătorilor din Banat. Redactorul șef a mers puțin cam departe afirmând că NW a fost un exemplu pentru cum trebuia să arate un ziar la acea vreme. Studiul nostru contrazice această afirmație, care, conform capitolelor anterioare ale lucrării de față, pare ușor exagerată. Într-adevăr temele abordate de acest ziar au fost mai agreabile și am aflat că mulți cetățeni români care cunoșteau limba germană preferau să citească acest ziar decât cele românești. Cu toate acestea, publicația în cauză nu a fost lipsită de constrângeri și nu fost specific germană.

Ultima întrebare esențială pentru studiul de față a fost dacă NW a fost pur și simplu un ziar românesc scris în limba germană sau dacă au existat diferențe concrete între acesta și ziarele românești din acea vreme. Am aflat că diferența majoră a constat în temele abordate, care au fost mai plăcute, mai ușor de citit, dar în special în suplimentul cultural sau în cel pentru tineret sau în recenziile unor filme, recenzii care existau doar în acest ziar.

Cu toate că nu era lipsit de constrângeri, membrii redacției și-au susținut cititorii prin intermediul ziarului și au contribuit la concretizarea următoarelor obiective:

Redacția s-a implicat în pregătirea și aplicarea decretului 81 cu privire la reîmproprietărirea germanilor desproprietăriți.

Mai târziu redacția s-a implicat ca statul să ia în considerare anii de deportare la munca de reconstrucție în Uniunea Sovietică la calcularea pensiilor. Au fost prelucrate mii de scrisori venite de la cititorii ziarului.

Ziarul a contribuit la înființarea Teatrului german din Timișoara (1953), la înființarea departamentului german al Teatrului de stat din Sibiu (1956) și a asigurat continuitatea tuturor sărbătorilor tradiționale, sărbători precum Kerwei/Kirchweih.

Analiza de conținut și interviurile au dus la concluzia că preocupările, interesele și problemele minorității germane nu au fost abordate de ziar. Într-adevăr au fost abordate teme legate de tradiții, obiceiuri, lingvistică, însă alte probleme concrete cu care s-a confruntat această comunitate nu au fost nici măcar menționate. Dacă ne uităm la faptele istorice și citim articolele din ziar devenim martori a două lumi paralele, una cu greutate, presărată cu probleme existențiale și cea de-a doua, o lume de sărbătoare, cu seri dansante, cărți și tradiții.

Ziarul *Neuer Weg* nu a reprezentat un mijloc de comunicare a minorității germane, ci a fost pur și simplu un ziar românesc publicat în limba germană, care a scris mai mult decât

altele despre evenimente petrecute pe teritoriul Germaniei și despre tradițiile cetățenilor români de origine germană. De aici, până la confirma afirmația că acest ziar a fost reprezentativ pentru identitatea cititorilor săi, este o cale lungă. Întrebarea care am adresat-o la începutul demersului nostru preimește, din păcate, un răspuns negativ: s-a scris mai mult în contextul socialist, decât în cel german. Cu toate că ziarul nu a reușit să ofere o imagine apropiată realității, a reușit, probabil, să mențină vie identitatea specifică a cititorilor săi, de-a lungul anilor de dictatură comunistă.